

Hi ha llibres molt sabadellencs

per Pere Roca i Garriga.

but no fa gaire. Felicito els seus enginyosos autors Joan Cuscó i Emili Hierro pel suc que han sabut treure de la ceba en qüestió, més ben dit de la galeria de suposats ceballuts -és a dir, persones amb una idea fixa ficada al cap-, un qualificatiu que tots els sabadellencs tan ben detallats en la susdita **auca** han d'acceptar i fins i tot agrair, com faig jo. Ben altra cosa hauria estat anomenar-los ceballots, és a dir, estúpids o beneïts.

Però alhora no em sé estar de dir que m'ha sorprès en gran manera saber que la intel·lectualitat del Sabadell dels anys cinquanta s'oposà gairebé irritadament a la proposta feta per un regidor de Cultura que pretenia substituir la ceba del nostre escut per un "vulgar" castell. Jo penso que aquell regidor tenia simplement sentit comú, un sentit paradoxalment excepcional. Ell volia corregir una insensatesa palmària.

Tant és així que jo penso que ara fóra ben fàcil de trobar per al nostre escut un símbol idoni, respectable i d'acord amb la història de la nostra ciutat, una història no pas tan pobra com em semblava abans de les investigacions portades a cap, sobretot per l'inoblidable Miquel Carreras. (*)

Sobre aquest punt em permeto de preguntar als qui discrepen del meu parer: ¿per ventura no ens afanyem ara a corregir els topònims corromputs per la burocràcia castellana que a partir del 1714 envai i s'instal·la al nostre país i que encara avui hem de sofrir? ¿Oï que, malgrat tot, hem aconseguit que ens deixin escriure Terrassa en lloc de Tarrasa? ¿No és cert que molts compatriotes han catalanitzat llurs cognoms, així mateix empastifats per la mà bàrbar dels ocupants?. I aquí remarco sobretot els qui han expulsat de llurs noms de família la fastigosa i espúria *ñ*, veritable marca de l'esclau. Doncs bé, mai no és tard per desempallegar-nos d'una ceba que unes autoritats analfabetes imposaren al nostre escut en una època de summa decadència i dobscurantisme històric i cultural. Pensem que és de savis mudar d'opinió i que més val no tenir tradició que no pas tenir-ne una de dolenta...

Molt em plauria de saber què pensen avui d'aquest problema el nostre Ajuntament i la benemèrita Fundació Bosch i Cardellach.

(*) Ara no recordo si Miquel Carreras, en la seva obra *Elements d'Història de Sabadell* es refereix directament o indirecta a l'origen del nostre escut.

Tant de bo que l'aparició de llibres que mereïessin el qualificatiu de "molt sabadellenc" no constituís un fet excepcional, un d'aquells esdeveniments rars que, com les nevades copioses sobre la ciutat, es recorden i comenten durant anys i passen, com a contalla, de pares a fills!

Perquè, de sabadellencs, de gent que som de Sabadell i que vivim en aquesta bella i singular ciutat -i que fins i tot, no tinguem vergonya de dir-ho, l'estimem força, cadascú a la seva manera- no és que en manquin. Pel que diuen acordadament cens i estadística i que tothom sap, arribem a la ratlla dels dos-cents mil, xifra respectable i que, diguin el que diguin els sociòlegs més conspicus, fa una certa il·lusió.

Això dels llibres, emperò, ja és una cosa més apretada. Enlloc s'és vist que neixin com bolets. Surten, apareixen amb sàvia parsimònia, ens són fornits no pas a raig, sinó amb comptagotes (encara que, si mirem els aparadors de les llibreries i no sabem veure més enllà del nas, sembli tot el contrari). I això, per una raó molt senzilla, senzillíssima, òbvia, que diríem per estar a to: perquè, malgrat tots els avenços i meravelles de la tècnica aplicada a les arts gràfiques, costen de fer. I costen, no tant pel que suposen de despesa material i d'esforç físic dels qui intervien en la seva gestació i part, sinó sobretot perquè han de dir quelcom, han de tenir un contingut decent que els justifiqui, s'han de poder presentar.

No tots els sabadellencs que anem, més o menys esmaperduts, per centre o suburbi, estem en condicions d'oferir aqueix fruit assaonat del talent, de l'enginy, de la creativitat o del que sigui, que és un llibre. I menys encara, de ferro cada dos per tres. De vegades els qui, d'entre nosaltres, s'han singularitzat com a excepció al que dic i s'han mostrat autors prolífics, el que ens han donat ha estat, ai las!, un goig sense alegria. Molt soroll de boixets, i poca punta. I, si volem garbellar més, per allò del sabadellenquisme i les seves exigències, ens trobarem que de llibres que puguin ésser catalogats com a "molt sabadellencs" -és a dir, sabadellencs per activa i per passiva, fins al moll dels ossos- no n'hi ha, a tot estirar, gaire més d'una dotzena mal comptada. I això, després de més d'un segle -gairebé

un segle i mig- d'activitat de les premses locals.

Aquests són, salvat error o ommissió i, naturalment, al meu parer, els llibres d'aquesta suprema categoria de valoració sentimental a què em refereixo: "Memòries de Sabadell" d'Antoni Bosch i Cardellach, "Elements d'història de Sabadell" de Miquel Carreras, paradigmàtics i en indiscutible primer lloc; "Mi ciudad y yo" de Josep M.ª Marcet i "Cant a la ciutat obrera", de Salvador Sarrà, en perfecta antitesi; "L'Art sabadellenc" d'Andreu Castells i "La Mare de Déu de la Salut" de mossèn Ernest Mateu, ambdós d'intenció il·lustrativa matisada d'espiritualista; "Sabadell del meu record" de Marian Burguès, "A l'ombra del campanar" de Joan Sallarès i "Amb la ciutat a l'hora del record" de Josep Torrella, dictades pel sentiment i la nostàlgia en l'afany de fer reviure ambients sabadellencs; "Sabadell, informe de l'Oposició" d'Andreu Castells, monumental, impressionant i sectària notícia històrica, sempre inacabada; "El rodal de Sabadell" de Josep Rosell, flairosa de paràlia elemental; "Una història de Sabadell per a tots" del mateix Josep Torrella, una delícia de divulgació enllepidora, i "Cent sabadellencs en els nostres carrers", de Ricard Simó, un monument de civisme local per la concòrdia.

Fa goig -o almenys, per dir-ho així, recomforta- aquest manoll de llibres tan nostres, tan nostrats que, com a sabadellencs, podem tenir en simbòlic o real lloc d'honor de la biblioteca de casa. Però, siguem sincers: la llista s'hauria d'allargar. I, de fet, s'allarga de mica en mica, a desgrat del clima d'apatia, d'indiferència o de desgana per coses d'aquestes que, avui per avui -i prou sabem que no és tòpic-, dóna el to a la ciutat. Ara mateix, acabades d'aparèixer, tenim un parell d'obres que, sens dubte, cal afegir a l'expressat repertori. Es tracta de dos llibres ben diferents en intenció, contingut i contextura, però que mostren en comú la virtut d'alegrar-nos no pas poc pel que tenen de radicalment sabadellencs. Ho són, com els que hem esmentat, fins a la medul·la. En una recent sessió plenària de la Fundació Bosch i Cardellach vaig parlar-ne i, com que el que davant de pocs vaig dir no és cap secret, ara passa a aquestes

pàgines aquell meu comentari. Que diu així:

En la tasca que des de fa un quant temps m'ocupa i que té com a objectiu final la publicació d'un complet Repertori Bibliogràfic d'Autors Sabadellencs -aquest és, almenys, el títol provisional del treball en qüestió- els llibres que passen per les meves mans són, com podeu suposar, de les més variades matèries i de molt divers valor intrínsec. El que els agermana és només el fet d'haver estat escrits per sabadellencs, entenent per tals en primer lloc els que ho són per naixença, però incloent en aquest concepte els que no hi han nas-

badellencs, per tal com, als nostres ulls, ho són pel doble motiu que he dit i es distingeixen netament dels altres. Es mereixerien dues estrelles.

Crec que no seria procedent ni, d'altra banda, respondria al motiu que ha inspirat aquesta comunicació, que ara, per satisfer potser certa curiositat, us donés una llista de les obres que, dintre la totalitat de les que tinc registrades fins avui, mereixen aquesta mena de distinció honorífica. El que sí m'ha semblat interessant és de referir-me, com a exemple il·lustratiu d'aquesta categoria, a dues obres recents, de les quals, per dir-ho així, acabo de fer les corresponents fitxes per tal d'incorporar-les al Repertori.

No em limitaré a esmentar-los, sinó que en faré una petita glossa.

Són aquests dos:

“PERE QUART, POETA DEL NOSTRE TEMPS”

Per bé que són ja nombroses les obres que s'han escrit i editat en el nostre país a l'entorn de Joan Oliver-Pere Quart, em sembla que hi ha una raó especial per esmentar des d'ací, amb un cert èmfasi, la que darrerament hem vist a les llibreries i que s'intitula “Pere Quart, poeta del nostre temps” (1).

Dic això, més que per res perquè, ultra l'interès que, només llegint-ne el títol, podem atribuir a aquesta obra, es dona el cas que el seu autor porta un cognom ben sabadellenc, que ens és familiar com pocs ho puguin ésser. Es tracta d'Antoni Turull i pel que sabem, essent barceloní de naixença, pertany tanmateix a la nissaga dels coneguts i, per diversos conceptes, famosos Turull, tan arrelats a la nostra ciutat, en el desenvolupament de la qual han jugat un important paper al llarg de segles.

Per aquesta circumstància, el llibre en qüestió ens ha de resultar doblement interessant. Podríem dir que és, en definitiva, un llibre doblement sabadellenc, un d'aquells llibres que tenen, si més no, la virtut de portar l'atenció de qui el llegeixi sobre la nostra ciutat i sobre el petit mite literari-econòmic-industrial que l'envolta.

I això, en uns moments de tan evident depauperació de la identitat local i ciutadana com els que estem vivint, té el seu valor, ens pot fer una certa gràcia i, si m'apureu, és capaç d'infondre'ns una petita dosi d'esperança i d'il·lusions pel que respecta a la incògnita del nostre futur.

Si Joan Oliver (Pere Quart) és o no poeta del nostre temps en el sentit que Antoni Turull vol donar al títol de l'obra, és cosa que no em proposo ara

de debatre. Possiblement -i lamentablement, diria jo, amb tots els respectes- és veritat. I l'explicació del fet potser caldria buscar-la, més que en el geni del poeta així qualificat i magnificat, en el tarannà de la societat que ha donat i continua donant la tònica de la seva època, que és la nostra. Allà on no hi ha un bon esplet de realitats que mereixin adhesió cordial, respecte i elogi, és natural que trobi camp abonat per als seus esplais l'escepticisme, la sàtira i el sarcasme. I aquesta és precisament, em sembla, la triple corda de Pere Quart.

Deixant, però, consideracions d'aquest ordre i cenyint-nos a allò que anomenariem el fet sabadellenc, que en certa manera queda al marge de semblants transcendentalismes, consignem

tanmateix amb goig l'aparició d'aquest llibre com una anècdota sabadellenca no menyspreable i atribuïm-li un caràcter -modest si voleu, però molt estimable- de singularitat que potser no estaria bé que ens passés per alt, atesa la nostra condició.

“62 CEBALLUTS”

L'altre llibre que jo qualificaria de molt sabadellenc és el de Joan Cusó i Emili Hierro “62 ceballuts”, (2) suara editat com a volum vuitè de la Biblioteca Quadern, creada i dirigida pel primer dels esmentats autors.

Respecte a aquesta obra potser no caldria apuntar la temença que ens passés inadvertida per tal com, editada a Sabadell, incideix, a més a més, en el centre mateix de la nostra atenció i pot interessar a tothom indistintament. Com s'endevina només donant una llambregada a la seva coberta, es tracta

Antoni Turull PERE QUART, POETA DEL NOSTRE TEMPS

cut però que, en contrapartida, estan o estigueren en el seu temps estretament vinculats amb la nostra ciutat per haver-hi residit una tongada d'anys exercint-hi ensems una tasca d'interès per a la nostra comunitat.

D'entre aquests llibres, nombrosos, i tots ells molt estimables si més no pel fet d'ésser nostres, n'hi ha alguns que es destaquen per l'alt grau de sabadellenquisme que assoleixen. Ja no és solament la ciutadania de l'autor el que ens els fa entranyables, sinó, a més a més d'això, la mateixa naturalesa del seu contingut, és a dir, el seu tema, o alguna de les característiques o peculiaritats que reuneixen.

Si volguéssim establir una escala o graduació valorativa per al nostre ús particular, d'aquests llibres a què em refereixo no en diríem simplement llibres sabadellencs, sinó llibres molt sa-

d'una galeria de personatges sabadellencs que, ja sols pel fet de ser-ho i atès el reduït àmbit de la població on ens movem, ens han de ser coneguts.

D'altra banda, la presentació d'aquest llibre, el seu llançament -no pas en el sentit treballat de la paraula!- constituï, el passat mes de novembre, un indiscutible esdeveniment dins el calendari una mica somort de la vida cultural sabadellenca.

En esmentar-lo ací, voldria remarcar el mèrit rellevant que cal atribuir-li en atenció al tema que toca i a l'esperit que ha animat els seus autors, raons que m'indueixen a incloure'l, sense titubeigs, dins la categoria esmentada, de la qual resulta ésser, al meu entendre, un bell i singular exemple.

Prescindint ara de l'enujosa qüestió del "numerus clausus", ens és lícit de dir que fa goig de veure aplegats i valorats amb un oportú toc d'humor un grapat de ciutadans que, per dir-ho d'alguna manera, no són de la pila, uns personatges atípics que se singularitzen o s'han singularitzat del seu context per alguna insigne dèria. Aquesta és, si no vaig errat, la característica de tots ells, als quals resulta molt adequat designar amb el mot de "ceballuts".

El tema, doncs, des de la nostra òptica sabadellenca, és bo, és excel·lent, tenint en compte, com és de llei, que els autors han sabut explotar l'ambigüitat que l'al·lusió a la ceba té per als sabadellencs i han jugat una mica amb el "suspense" i donant un determinat curs a les molt respectables diversitats de criteris sobre inclusions i absències a les pàgines del llibre.

I també és bona i excel·lent la intencionalitat dels autors, que sembla ésser la d'aportar, precisament en aquests moments crítics, quan Sabadell està fent equilibris per no acabar-ho de perdre tot, una contribució als esforços que des de diversos angles s'estan fent pel salvament de la ciutat. Sembla com si volguessin dir, plens d'encomiable i envejable optimisme: "Sabadell no tot és barroeria, no tot és esllanguiment, no tot és atonia suburbiana. Mireu quina mostra podem confeccionar de ciutadans amb nas a la cara. I només és una mostra!".

En definitiva, aquesta obra, àgil de concepció, desimbolta, exempta de retòrica i de transcendentalisme, xopa de simpatia i de benignitat, ens dóna un tast del que, entre altres coses potser no tan satisfactòries, és encara el Sabadell de l'any 1984, el nostre, que si bé és relíquia d'una comunitat que ens ve de lluny, l'estem configurant ara i que es resol en una suma algebraica d'individualitats.

Aquests són dos llibres recents, que per raons diverses però que em semblen de pes, mereixen ser considerats com a molt sabadellencs. ■

Goigs

La col·lecció "Els nostres goigs" (I)

per Jaume Busqué i Marçet

Joan Costa i Deu (el nom complet era Joan Costa-Jussà i Deu) fundà la "Biblioteca Sabadellenca", l'any 1924, en la qual, al llarg dels anys, fins el 1934, van publicar-se 32 volums. La guerra fraticida va interrompre aquella col·lecció. I el seu fundador moria a l'exil, li -a Gènova- el 23 de febrer del 1938.

A l'ampara de dita Biblioteca, va encetar-se una edició de goigs. Això esdevenia el 1927. El número 1, amb el nom genèric "Col·lecció Els Nostres Goigs", fou "A llaor de Sant Josep Oriol", escrits per Mn. Josep Cardona. En seguiren d'altres: *Mare de Déu de la Font de la Salut*, *Sant Jordi*, *Sant Pancràs*, *Sant Joan*, *Mare de Déu del Roser*, *Sant Abdon i Sant Senèn*, *Mare de Déu de Togores*, *Sant Cosme i Sant Damià*, *Sant Antoni Abat*, *Mare de Déu del Carme*, *Sant Isidre...* i àdhuc uns de festius en "Honra dels Nassos més respectables de Sabadell", goigs que, sortits de J. Sallent-impresor, any MCMDXXIX, la col·lecció "Els Nostres Goigs" els editava per commemorar l'any del primer centenari de la mort d'Antoni Bosch i Cardellach, presentant-lo com a poeta humorístic, amb lletra revisada per Miquel Carreras. Antoni Trallero, en féu un comentari a la revista "Arrahona" del Museu d'Història de Sabadell, en el número 14 (1982).

Entre els autors que figuren a la col·lecció "Els Nostres Goigs", hi trobem Francesc de X. Sallarès, Artur Masrriera, Mn. Francesc Llonch, Agnès Armengol, Joan Costa i Deu, Mn. Ramon Bergadà, Mn. Jacint Verdager, Mn. Josep Muntaner i Claret i Mn. Camil Geis. D'entre els dibuixants citem a Marian Ribas, però bona part d'ells ho són per Ricard Marlet.

Fins l'any 1935 veieren la llum 24 goigs. Era una edició senzilla, a l'abast del fidel i de l'ambient popular. Avui forma una col·lecció molt estimada i buscada pel col·leccionista i per l'investigador.

La col·lecció "Els Nostres Goigs" és un compendi d'historiografia hagiogràfica de la major part de les advocacions de la parròquia de Sant Feliu. Podriem dir també que és un retall d'història local. Ja que hi trobem les advocacions de les ermites de la Salut i de Togores; uns goigs en honor a la Nostra Dona de la Misericòrdia, que es canten a la Tinència -avui parròquia de la Santíssima Trinitat- i els goigs en lloança del Santíssim Salvador, titular de la parròquia del seu nom. De les confraries sabadellenques, uns "Goigs que a son excels patró Sant Joan Baptista endreça la pontificia Reial Confraria de Sant Joan de la ciutat

Joan Costa i Deu.

de Sabadell". D'entre les capelles de carrer -la de més devoció popular- uns "Goigs en lloança de la Mare de Déu de les Neus", que es venera a la seva capella del carrer de Viladot -avui carrer de la Mare de Déu de les Neus- que eren emmanllavats de Despina, segons afirma Mn. Joaquim Guiu a la monografia "La Parròquia de la Puríssima Concepció" volum XXI de la pròpia "Biblioteca Sabadellenca". Aquesta, el 21 de desembre de 1931, donà a conèixer una Nadala, que amb el nom de "La Non Non" havia escrit el Dr. Feliu Sardà i Salvany i fou musicada per Mn. Camil Geis. Aquesta Nadala fou cantada, per primera vegada, en una sessió necrològica que la Lliga Regionalista va dedicar al Dr. Sardà.

Entre els patronímics "Goigs a Sant Cristòfol", patró dels xòfers i de la nostra comarca: Sant Roc de Montpeller, patró de Valldorta, que es venera a la capella del Marquet de les Roques, parròquia de Sant Llorenç Savall. D'aquests dos últims n'és autor Joan Oliver. La mètrica d'ambdòs goigs s'aparta dels versos octasil·làbics que són els tradicionals en aquesta composició. Els de "Sant Roc de Montpeller" conjuntament amb els dels "Nassos més respectables de Sabadell" si bé figuren editats el 1929, i la Nadala esmentada, són els únics que no es van numerar.

Llevat de la Nadala (1931) els gois n.ºs. 23 i 24 (1935) dedicats a la Sagrada Família i al Santíssim Salvador, en cap altra no hi ha partitura.

Entre les obres que van quedar en preparació a la "Biblioteca Sabadellenca" hi havia "Els Nostres Goigs" amb un pòrtic de Mn. Francesc de P. Baldelló.

I acaba la que podem dir-ne la primera època d'aquesta col·lecció. Passaran molts anys perquè es torni a reaprendre, però això ja correspon a la segona època que comentarem en el proper número. ■

Comunicació presentada a la Sessió Plenària de la Fundació Bosch i Cardellach del 29 de desembre de 1984.

(1) Antoni Turull, "Pere Quart, poeta del nostre temps". Barcelona, Edicions 62. 1984. Llibres a l'abast, 197 - 231 pp. - Index.

(2) Joan Cuscó i Aymami (textos) i Emili Hierro i Roig (caricatures), "62 ceballuts". Sabadell. 1984. Biblioteca Quadern 8. -133 pp. - Index.